

הלכות שְׂבִירוֹת פָּרֶק יב

א. הפועֵלִין שֶׁהֵן עוֹשִׂין בְּדָבָר שְׂגִדּוּלְיוֹ מִן הָאָרֶץ, וְעֵדִין לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ, בֵּין בַּתְלוּשׁ בֵּין בַּמַּחְבֵּר, וַיְהִי מַעֲשִׂיהֶן הֵן גְּמִירַת הַמְּלָאכָה הָרִי עַל בַּעַל הַבַּיִת מִצָּוָה שְׂנִינָח אוֹתָן לֶאֱכֹל מִמָּה שֶׁהֵן עוֹשִׂין בוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי תִבֹּא בְכֶרֶם רֵעֶךָ . . . כִּי תִבֹּא בְקִמַּת רֵעֶךָ" (דברים כג, כה-כו). מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, שְׂאִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר אֵלָּא בַּשְּׂכִיר; וְכִי אֵלּוֹ לֹא שְׂכָרוֹ, מִי הַתִּיר לוֹ שְׂיָבוֹא בְכֶרֶם רֵעֵהוּ אוֹ בְקִמָּה שְׁלוֹ, שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ: אֵלָּא כֹּךְ הוּא אוֹמֵר, כִּי תִבֹּא בְרָשׁוֹת בַּעֲלִים לַעֲבוּדָה, תֹּאכַל.

ב. מֶה בֵּין הָעוֹשֶׂה בַּתְלוּשׁ, לָעוֹשֶׂה בַּמַּחְבֵּר: שֶׁהָעוֹשֶׂה בַּתְלוּשׁ, אוֹכֵל עַד שְׁלֹא יִגְמַר עֲבוּדָתוֹ; וּמִשְׁתַּגְּמַר עֲבוּדָתוֹ, אֲסוּר לוֹ לֶאֱכֹל. וְהָעוֹשֶׂה בַּמַּחְבֵּר כְּגוֹן בּוֹצֵר וְקוֹצֵר, אֵינּוּ אוֹכֵל אֵלָּא כְּשִׁיגְמַר עֲבוּדָתוֹ; כְּגוֹן שְׂיָבֹצֵר וַיִּתֵּן בֶּסֶל עַד שְׂיִמְלֹאֲנוּ, וַיִּנְפֹּץ הַסֵּל לְמָקוֹם אַחֵר, וַיַּחֲזֹר וַיִּבְצֹר וַיִּמְלֹאֲנוּ אֵינּוּ אוֹכֵל אֵלָּא אַחֵר שְׂיִמְלֹא הַסֵּל. אֲבָל מִפְּנֵי הַשֵּׁב אֲבָדָה לַבַּעֲלִים, אָמְרוּ חֲכָמִים שְׂיִהְיוּ הַפּוֹעֲלִין אוֹכְלִין בַּהֲלִיכָתָן מֵאֲמָן לֵאמֹן וּבַחֲזִירְתָּן מִן הַגֵּת כְּדִי שְׁלֹא יִבְטְלוּ מִמְּלֹאכְתָּן, וַיִּשְׁבוּ לֶאֱכֹל, אֵלָּא אוֹכְלִין בַּתוֹךְ הַמְּלָאכָה, כְּשֶׁהֵן מְהֻלְכִין בְּטָלִין.

ג. הַמְּבַטֵּל מִמְּלֹאכְתּוֹ וְאֹכֵל, אוֹ שְׂאֹכֵל שְׁלֹא בִשְׁעַת גְּמָר מְלֹאכָה הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "וַחֲרַמְשׁ לֹא תִנִּיף . . ." (דברים כג, כו). מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ, שְׁכָל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּקִצְרָה, לֹא יִנִּיף חֲרַמְשׁ לֹאכִילָתוֹ; וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּזֶה.

ד. וְכֵן פּוֹעֵל שֶׁהוֹלִיךְ בִּידּוֹ מִמָּה שֶׁעָשָׂה, אוֹ שֶׁלָּקַח יֵתֵר עַל אֲכִילָתוֹ וְנוֹתֵן לְאַחֵרִים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶל-כָּלִיךָ, לֹא תִתֵּן" (דברים כג, כה). וְאִין לּוֹקִין עַל שְׁנֵי לְאוּיִן אֵלּוֹ שְׂאֵם אֹכֵל אוֹ הוֹלִיךְ, חַיֵּב לְשַׁלֵּם.

ה. הַחוֹלֵב וְהַמַּחְבֵּץ וְהַמַּגְבֵּן אֵינּוּ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שְׂאִינָן גְּדוּלֵי קֶרֶקַע. הַמַּנְכֵּשׁ בַּבַּעֲלִים וּבַשּׂוּמִים אֵף עַל פִּי שְׁתוּלֵשׁ קֶטְנִים מִבֵּין הַגְּדוּלִים, וְכָל כִּיּוּצָא בְּזֶה אֵינּוּ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שְׂאִין מַעֲשִׂיהֶן גְּמָר מְלֹאכָה. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר שׁוּמְרֵי גִנּוֹת וּפְרִדָּסִים, וְכָל דְּבַר הַמַּחְבֵּר כַּמִּקְשָׁאוֹת וְהַמְדַּלְעוֹת שְׂאִינָן אוֹכְלִין כָּלֵל.

ו. הַבוֹדֵל בַּתְּמָרִים וּבַגְּרָגְרוֹת אֵינּוּ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתָּן לְמַעֲשֵׁר. הָעוֹשֶׂה בַּחֲטִיִּם וְכִיּוּצָא בָּהֶן, אַחֵר שֶׁעָשָׂר כְּגוֹן שְׂשֻׁכָּרִין לְבוֹר צְרוּרוֹת אוֹ לְנִפְח אוֹתָן אוֹ לְטַחֵן הָרִי אֵלּוֹ אוֹכְלִין, שֶׁעֵדִין לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן לַחֲלָה. אֲבָל הַלֵּשׁ וְהַמִּקְטָף וְהָאוֹפָה אֵינּוּ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתָּן לַחֲלָה, וְאִין הַפּוֹעֵל אוֹכֵל אֵלָּא מְדַבֵּר שֶׁעֵדִין לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ לְמַעֲשֵׁר וּלְחֲלָה.

ז. נִתְפָּרְסוּ עֲגוּלָיו וְנִתְפָּתְחוּ חֲבִיּוֹתָיו וְנִתְחַתְּכוּ דְלוּעִיו, וּשְׂכָרָן לַעֲשׂוֹת בָּהֶן הָרִי אֵלּוֹ לֹא יֹאכְלוּ: שֶׁהָרִי נִגְמְרוֹ מְלֹאכְתָּן; וְנִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׁר, וְהָרִי הֵן טָבֵל. וְאֵם לֹא הוֹדִיעֵן, מַעֲשֵׁר וּמֵאֲכִילָן.

ח. אִין הַפּוֹעֲלִים אוֹכְלִין בְּשִׁלְהֻקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּכֶרֶם רֵעֶךָ" (דברים כג, כה). שְׂכָר פּוֹעֲלִין לַעֲשׂוֹת בְּנִטְע רְבַעִי שְׁלוֹ, הָרִי אֵלּוֹ לֹא יֹאכְלוּ; וְאֵם לֹא הוֹדִיעֵן, פּוֹדָה וּמֵאֲכִילָן.

ט. הַקּוֹצֵר וְהַדֵּשׁ וְהַזּוֹרֶה וְהַבוֹרֵר וְהַמוֹסֵק וְהַבּוֹצֵר וְהַדּוֹרֵךְ וְכָל כִּיּוּצָא בְּמִלְאכּוֹת אֵלּוֹ, הָרִי הֵם אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה. שׁוּמְרֵי גִתּוֹת וְעֵרְמוֹת וְכָל דְּבַר הַתְלוּשׁ מִן הַקֶּרֶקַע, שֶׁעֵדִין לֹא נִגְמְרָה

מִלֹּאכֶתֶן לַמַּעֲשֵׂר אוֹכְלִין מֵהַלֶּפֶת מְדִינָה, שֶׁהַשּׁוֹמֵר אֵינוֹ פֹּעֵשֶׂה מַעֲשֵׂה. אֲבָל אִם עָשָׂה בְּאֶבֶר מֵאֲבָרָיו, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרִגְלָיו, אִפְּלוּ בְּכַתְּפוֹ הָרִי זֶה אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה.

י. הִיָּה עוֹשֶׂה בְּתֵאֲנִים, לֹא יֹאכֵל בְּעֲנָבִים; בְּעֲנָבִים, לֹא יֹאכֵל בְּתֵאֲנִים: שֶׁנֶּאֱמַר "בְּכֶרֶם רֵעֶךָ, וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים" (דברים כג, כה). וְהַעֲשֵׂה בְּגִפֶּן זֶה, אֵינוֹ אוֹכֵל בְּגִפֶּן אַחֶרֶת. וְלֹא יֹאכֵל עֲנָבִים, וְדָבָר אֲחֵר; וְלֹא יֹאכֵל בֶּפֶת, וְלֹא בְּמֶלַח. וְאִם קָצַץ עַל בַּעַל הַבַּיִת עַל שְׁעוֹר מֵה שִׁיאֲכֹל אוֹכֵל אוֹתוֹ בֵּין בְּמֶלַח, בֵּין בֶּפֶת, בֵּין בְּכָל דָּבָר שִׁירְצָה.

יא. אֲסוּר לַפּוֹעֵל לִמְצָא בְּעֲנָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים" (דברים כג, כה). וְלֹא יִהְיוּ בָּנָיו אוֹ אִשְׁתּוֹ מִהִבְהִינן לוֹ הַשִּׁבְלִין בָּאוֹר, וְאוֹכֵל שֶׁנֶּאֱמַר "וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כִּנְפֶּשֶׁךָ" (שם), עֲנָבִים כְּמוֹת שֶׁהֵן. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בִּהְיוֹן.

יב. אֲסוּר לַפּוֹעֵל לֵאכֹל מֵה שֶׁהוּא אוֹכֵל אֲכִילָה גִּסָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּנְפֶּשֶׁךָ שְׂבָעֶךָ" (דברים כג, כה). וּמִתֵּר לוֹ לִמְנַע עֲצָמוֹ עַד מְקוֹם הַיְּפוֹת, וְאוֹכֵל. וַיֵּשׁ לוֹ לֵאכֹל קִישׁוֹת אִפְּלוּ בְּדִינָר, וְכוֹתְבוֹת אִפְּלוּ בְּדִינָר אֶף עַל פִּי שֶׁשָּׂכְרוּ בְּמַעֲה כֶּסֶף, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּנְפֶּשֶׁךָ שְׂבָעֶךָ"; אֲבָל מִלְּמַדִּין אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַעֲבָתָן, וַיִּהְיֶה סוֹתָם אֶת הַפֶּתַח בְּפָנָיו. הִיָּה מְשַׁמֵּר אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ עֲרֻמוֹת, לֹא יִמְלֹא כְּרִסּוֹ מֵאַחַת מֵהֶן, אֲלֹא אוֹכֵל מִכָּל אַחַת וְאַחַת, לְפִי חֲשָׁבוֹן.

יג. הַפּוֹעֵלִים שֶׁלֹּא הָלְכוּ שְׁתֵּי וְעָרַב בְּגַת אוֹכְלִין עֲנָבִים, וְאֵין שׁוֹתִין יַיִן: שֶׁעֲדִין אֵינָן עוֹשִׂין אֲלֹא בְּעֲנָבִים בְּלֶכֶד. וּמִשִּׁידְרָכוֹ בְּגַת, וַיִּהְלְכוּ בָּה שְׁתֵּי וְעָרַב יֵשׁ לָהֶן לֵאכֹל מִן הָעֲנָבִים, וְלִשְׁתוֹת מִן הַתִּירוֹשׁ: שֶׁהָרִי הֵן עוֹשִׂין בְּעֲנָבִים וּבַיִין.

יד. פּוֹעֵל שֶׁאִמֵּר תָּנוּ לֹאֲשִׁתִּי וּבְנֵי מֵה שֶׁאֲנִי אוֹכֵל, אוֹ שֶׁאִמֵּר הָרִינִי נוֹתֵן מַעֵט מִזֶּה שֶׁנִּטְלָתִי לֵאכֹל לֹאֲשִׁתִּי וּבְנֵי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁלֹּא זָכָתָה תּוֹרָה אֲלֹא לַפּוֹעֵל עֲצָמוֹ. אִפְּלוּ נָזִיר שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה בְּעֲנָבִים, וְאִמֵּר תָּנוּ לֹאֲשִׁתִּי וּבְנֵי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ.

טו. פּוֹעֵל שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו וְעַבְדָּיו, וְהַתְּנָה עִם בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ מִמָּה שֶׁהֵן עוֹשִׂין לֹא הוּא וְלֹא הֵם הָרִי אֲלוֹ אֵינָן אוֹכְלִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּגִדּוּלִים, מִפְּנֵי שִׁישׁ בָּהֶם דַּעַת, וְהָרִי מִחֲלוֹ. וְאִם הָיוּ קִטְנִים, אֵינוֹ יָכוֹל לִפְסֹק עָלֵיהֶן שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ, שֶׁאֵינָן אוֹכְלִין מִשְׁלֹאֲבִיהֶן אוֹ מִשְׁלֹאֲדוּנֵיהֶם, אֲלֹא מִשְׁלֵשִׁים.